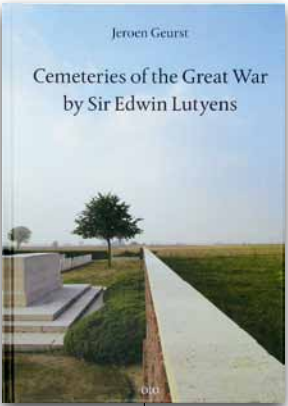

Groene kathedralen

IN DE WESTHOEK

De Britse begraafplaatsen in Vlaanderen en Noord-Frankrijk zijn juweeltjes van landschapsarchitectuur. De Nederlander Jeroen Geurst schreef er vorig jaar een boek over en nu een artikel voor Ruimte. De auteur maakt deel uit van het winnend team van de - naar aanleiding van de herdenking van de Eerste Wereldoorlog in de Westhoek door de Vlaamse regering uitgeschreven - ontwerpwedstrijd Herinneringspark 2014 - 2018.

Jeroen Geurst.
Cemeteries of the Great War by sir Edwin Lutyens.
010 Publishers | Rotterdam 2010 | 472 blz | 39,50 euro.

De gruwelijke Eerste Wereldoorlog (1914-1918) had aanvankelijk een indrukwekkend spoor in het landschap vanaf de Belgische kust tot aan de Zwitserse grens nagelaten. De meeste littekens in het landschap zijn inmiddels weer verdwenen. Wat rest zijn enkele bunkers en loopgraven, en een aantal archeologische vindplaatsen die duidelijk maken dat onder de grond nog talrijke oorlogsresten aanwezig moeten zijn. Boven de grond gaat het normale leven al lang weer zijn gewone gang. De steden zijn heropgebouwd en de boeren hebben hun land weer ingericht. Hier en daar is nog een spoor van de strijd te vinden, zoals bomkraters die nu als drinkplaatsen voor het vee dienst doen. Het zichtbaarst zijn de vele begraafplaatsen die tijdens en na de oorlog werden aangelegd en die nu als het ware een afdruk van de oorlog in het landschap zijn.

In Vlaanderen en Noord-Frankrijk vallen vooral de Britse begraafplaatsen op. Die zorgvuldig ontworpen herdenkingsplaatsen met hun witstenen kruis zijn van grote afstand herkenbaar in het landschap. Bij nadere kennismaking zijn het ware juweeltjes van landschapsarchitectuur, die bovendien nog altijd wekelijks minutieus worden onderhouden. De begraafplaatsen zijn het gevolg van de ja-

renlange, wanhopige strijd waarin miljoenen soldaten zonder aanzien des persoons door hun superieuren naar de slachtbank werden gedreven. Merkwaardig genoeg getuigen de begraafplaatsen zelf dan weer van enorm respect voor het individuele slachtoffer. Met deze individuele vorm van herdenking creëerde de Britse regering een groot logistiek probleem.

De keuze van de Britten om hun doden individueel te herdenken, leidde alleen al aan het zogenaamde *Westfront* tot de aanleg van bijna duizend begraafplaatsen. Die aanleg zou meer dan tien jaar in beslag nemen - het laatste monument was zelfs pas vlak voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog gereed. Tot vandaag worden de graven zorgvuldig onderhouden. Deze kostbare operatie wordt door de nabestaanden in het voormalige Britse Imperium naar waarde geschat. De jongste tijd groeit ook elders opnieuw belangstelling voor de fascinerende geschiedenis van deze bizarre oorlog.

OPGAVE

Doordat traditioneel het accent op de militaire geschiedenis en de herdenking van de slachtoffers werd gelegd, is de architectonische

De begraafplaatsen die na de vreselijke massaslachting van de oorlog de lichamen van de soldaten moesten bergen, zijn tot een symbool van de uniciteit van het individu uitgroeid.

Gertrude Jekyll stelde een beplantingsplan op en samen kwamen Jekyll en Edwin Lutyens tot het beeld van een groene kathedraal: een met bomen omzoomde ruimte met het hemelgewelf als dak.